

21

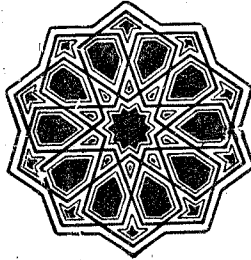
ANKARA ÜNİVERSİTESİ

LÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
TARAFINDAN YILDA BİR ÇIKARILIR

Cilt : XXVIII

Ankara 1986

YAŞAYAN YEZİDİLİK

Prof. Dr İbrahim Ağâh ÇUBUKÇU

Yezidiler, Muaviye'nin oğlu Yezid'i kutsal sayan bir mezheptir. Aleviliğe bir reaksiyon olarak doğmuştur. Ancak bu mezhep üzerinde ilkel dinlerin etkisi çoktur. Yezidiler İslâmiyet'in Yezidi kolundan olduklarını söylemekle birlikte müslümanlığın temel ilkelerini benimsemiş değildirlir.

Bu gün için Sovyet Rusya'da Erivan dolaylarında, Irak'da, Musul'da ve özellikle Sincar'da bol miktarda Yezidi vardır. Yine Suriye'de Kamışlı dolaylarında Yezidiler oturmaktadırlar. Yurdumuzda Mardin'de, özellikle Midyat dolaylarında Yezidiler yaşamaktadırlar. Ayrıca Siirt'in Beşirî ilçesinin altı-yedi köyünde, Kurtalan'ın bir köyünde tamamen Yezidiler bulunmaktadır. Siirt ilimiz dahilinde ayrıca bir kaç köyde daha Yezidiler vardır. Ayrıca göç suretiyle İskenderun'a yerleşenler az değildir.

22.9.1984 günü Siirt'te yapılan "Erzurumlu İbrahim Hakkı" Sempozyumuna katılmak üzere gittiğimde Yezidilerle ilgilendim. Vali Recep Birsin Özen ve Halk Eğitim Müdürü Öner Ergenç'in yardımlarıyla Kurtalan'ın Kurukavak köyüne gittim. Yanıma Kurtalan Halk Eğitimi Müdürünü de aldım. Her ne kadar bize Siirt'in eski ve yeni müftüleri katılmak istediye de araştırmanın selâmeti açısından bunu sakıncalı buldum. Ancak mihmandarım Abdulhâlık Bey'in gelmesinde sakınca görmedim.

Kurukavak köyünün ilkokuluna vardık. Öğrencileri toplayarak onlara ahlâk hakkında bir konuşma yaptım. Hatta kıssalar anlattım. Bu sevimli çocuklarla hemen dost olduk. Sıra geldi büyüklere, ancak büyükler ser veriyor sır vermiyordu.

Bilindiği üzere Yezidilerde kast sistemi vardır. Pir ailesinden olan bir erkek, yine pir sınıfından bir kızla evlenebilir. Şeyh sınıfından ve mürit sınıfından olan gençler ancak kendi sınıfları çerçevesinde evlilik yapabilirler. Bir sınıftan ötekine kız verilmez. İmamlık da babadan oğula geçer. Kurukavak köyü imamı genç bir delikanlıdır. Babasını yeni

kaybetmiş. Köyde cami yok. Ancak köyün güzel çeşmeleri var. Gürül gürül su akıyor. Hanımlar bu çeşmelerden su taşıyorlar. Bu çeşmeleri Amerikalı milyarder John Hans yaptırmış. 20.000.000 lira köye yardım etmiş. Bu zengin kişinin dedesi İngiliz Sör Henry Layard 1849 yılında Kurukavak'da bir gece yatmış. Köylüler onu misafir etmiş. Bundan memnun kalan Layard hatıralarında bu köyden söz etmiş. Torunu John Hans 1979 yılında mektup yazarak köylü ile ilişki kurmuş. Para yardımı yapmış. Köye gelmiş. 1981 de çeşmeler yapılmış. Bu zengin kişi köye her yıl bir ya da iki kez geliyormuş. Köylü de onu özel merasimle karşıyormuş. Bu kişi yine para yardımı yapacaktı.

Gerçekten köyde yaşayanlar çok sevimli insanlar. İmama bir kaç dinî soru sordum. Cevap vermekten çekindi. Çevremi hep köylüler almıştı. Onlara lâikliği anlattım. Türkiye Cumhuriyetinde herkesin ibadetinde hür olduğunu söyledim. "Dinde zorlama yoktur" ve "sizin dininiz sizin, benimki benim olsun" âyetlerini okudum. Biraz bana ısındılar. Anlatmağa başladılar. Ancak çok şekerli kahve geldi. Kahveyi içemiyeceğimi söyleyince şüpheye düştüler. Çünkü o yörede kimse Yezidilerin hiç bir şeyini yemezler ve içmezlermiş. Kendi aralarında ihtiyatlı olun diye fısıldaşmaya başladılar. Ben derhal havanın değiştiğini farkederek çayı tercih ettiğimi bildirdim. Hep birlikte 'bir köy evine çay içmeğe gittik. Ben sıcak çaylarımı içtikçe onlar hoşnut oluyorlardı. Bunlara kendi şürlերimden bir kaç nefes okudum. Son derece memnun oldular. İyi niyetli olduğumu anladılar. Ben de imama sormağa başladım:

— Siz Adiy b. Musafir'in mezarını ziyaret eder misiniz?

— Elbette ederiz. Bizim kâbemiz onun mezarıdır.

— Bu mezar nerededir?

— Irak'da Sincar dolaylarındadır.

— Sizin orucunuz nasıl?

— Biz Yezidi olarak yılda dokuz gün oruç tutarız. Yalnız üç gün oruçtan sonra, üç gün tutmayız. Sonra tekrar üç gün tutarız. Üçer gün ara vererek 9 orucu tamamlarız. Onuncu gün kurban keseriz. Kurban Bayramında da koyun keseriz. Ancak ben imam olduğum için kırk gün kışın ve kırk gün de yazın oruç tutmak zorundayım.

— Namazınız nasıl?

— Biz beş vakit namaz kılmayız. Gusül yapmayız. Ancak güneş doğarken ve batarken duamızı okur secde ederiz. Duadan önce el ayak ve yüzümüzü yıkayarak abdest alırız.

— Okuduğunuz duayı tekrarlar mısınız?

— Tekrarlamaya çalışayım.

Ancak genç imam duayı okumakta güçlük çekti. Başkaları yardım etti. Babası öldüğü için imamlığa yeni başlamış, neticede imama bütün duaları okuttum. Yezidilerin duaları şöyledir:*

ABDEST DUASI

Şeyhim Şeyh Hasan, pirim Hesin Meman,
 Ey dostlarım, yakınlarım, akrabalarım!
 Din'im Şeyh Şerefettin ve mezhebim Şeyh Şems'tir.
 Derecem Melek Şemsettin ve feryadım Şeyh Şems'tendir.
 Nesebim Yezid, Şeyhim, Mevlam, derdim ve dermanım.
 Yol göstericim, ustam, tek Hudadır taptığım, Melek Tavus'tur inanın.
 Sabah biter ve akşam gelir ve iki cellat sureti bana gözükür.
 Cellatlar ben miskin ve fakirden dinimin şahadetini sorarlar.
 Dinimin şahadeti Allah birdir ve Melek Şeyh Hasan O'nun sevgilisidir.
 Laleş'teki büyüklere selam olsun, selam size ey Laleş ehli!
 Selam olsun Kafe'ye, mağara'ya, cirime, birime ve kubbelerin ilahına.
 O Ezidhaneye ki başlar o yere secdeye gider, kible telakki edilir.
 Şeyh Hadi'nin türbesi imanımızın evidir, Nasrettin canımızın celladıdır.
 Şeyh Hadi gerçek padişahımız ve Şeyh Hasan evimizin aydınlığı, çırasıdır.
 Melek Tavus adına ve Şeyh Hadi'nin hırkasına şahadetimiz vardır.
 Aileme minnettaram. Ve o kimseler kördürler ki,
 Bu isimleri her daim hürmetle anmayı ihmal ederler.
 Rahman kürsüsü tan yerindedir. Haccımız kaf ve mağaralı olup pence-relidir.
 İşte orasıdır Şeyh Hadi ve sair muhterem zevatın yeri.
 Rahman kürsüsünün yönü göğe doğru ve beyaz çeşmelerle çevrilidir.

* Duaların anlamları için bak. Davut Okçu, Lisans Tezi, Yezidilik ve Yezidiler, İlahiyat Fakültesi 1979.

Orası Sultan Yezid (Kırmızı)in mekanıdır ve sünnetleri tasdik merciidir.

Ön cephesi karadır. Haccımız kafe, mağara, ve beyaz çeşmedir.

Orası Sultan Yezidi'nin mekanıdır, hürmetle tavaf olunur.

Sünniyim, sünniyim (Ehli sünnet) ve kutsal bir incinin eseriyim.

Beyaz çeşmenin bekçisiyim, büyük şeyhin müridiyim.

Sultan Yezid için kurbanlık koyunum.

Elhamdulillah bu din ve erkandan razıyım.

Laleşi nuraniye gittim ve çifte kubbe mevkiine secde ettim.

Melek Tavus'un ismine iman getirdim,

Ya Şeyh Hadi biz bilmeyiz, herşeyi bilen sensin.

SABAH DUASI

Ya Rabbi Sen Huda'sın, Sen Ezda'sın Sen övgü ve meth sahibisin

Tertemiz ve günahsızsın, binbir isim sahibisin;

"Huda" ismin bu isimlerden en şirini en güzelidir.

Ya Rabbi sen daimsın, Sen kadimsın, yeri göğü yaratansın.

Bütün dertlere sen Hekimsin.

Ya Rabbi sen şefkatsin şefkatlisin yer ve göğün sahibisin.

Bütün dertlerin dermanısın.

Ya Rabbi; Şeyh Şems ve Güneşin, Melek Şeyh Hasan ve Âdânın

Şeyh Ebubekir ve Kâtânın hatırı için bizi bağışla!

Ya Rabbi amin, amin dinin mübarek ve huzur doludur.

Şeyh Hasan Hudanın sevgilisidir ve kuludur.

Şemsettin, Nasrettin, Secadeddin, İmadettin, Babadin

Melek Fahrettin ve Şeyh Hasan'dır kuvveti dinin.

Şeyh Hadi evvelden âhıra kadar vardır ve rahmet saçar.

Sultan Yezid hayır kapılarını açar ve şer kapılarını kapar

Elhamdulillah, Huda'ya ve Alemin Rabbine olsun.

Güneşin kızılığzı zahir olmadan Melek Emin orada olur.

Evlerden evlere kadar Şeyh Şems'tir veren o aydınlığı

Şeyh Şems'imi aydınlıktan ayrı düşünemem,
 Dereceden dereceye kadar Şeyh Şems'tir veren aydınlığı
 Şeyh Şems'imi hac yerine tavaf ederim.
 Sutundan sütuna kadar kırk anahtar hazinede
 Şeyh Şems onları marifetli ve ölüye hürmet edene dağıtır.
 Şeyh Şems'imın mührü göklerden ayağa kadar dolaşır.
 Baştan' ayağa kadar Şeyh mührü dağılır.
 Şeyh Şemsimden ümidimi asla kesmem.
 Ya Şeyh Şems, bizler zaten taltif edilmiş bir nesebiz.
 Hareketlerimizde bir hayır kapısı bir aydınlık isteriz.
 Sünniler ki takatsız ve güçsüzdürler.
 Şeyh Şems'den aman dilerler.
 Şeyh Şems nurdur ve Melek Hasan ğafürdür.
 Din ve imanımızı bize açıkla senden kabuluz.
 Şeyh Şemsim güzeldir, fakirlere kismet ve vazifelerini vermiştir.
 Şeyh Şemsimi aydınlıktan ayrı düşünemem.
 Şeyh Şems'im nurdandır, altın tahtan kaididir ve kudret asası elindedir.
 İyiliğin ve Cennetin anahtarı elindedir.
 O kişiyi yetmiş bin kez kıskanırız ki gerçek Yezididir.
 Huda ve Şeyh Şems o kişiye yardımcıdır...

AKŞAM NAMAZI

Ya Huda bizi güneş doğumu ve gün batımının keremi, bizi analık ve Beyzadaki kırk civanmerdin hatırı için bağışla.
 Ya Rabbi beni ve bütün Yezidileri kazadan ve beladan esirge.
 Ya Rabbi bizi yer, gök, öküz balığı ve kürsü ayetine bağışla
 Ya Rabbi bizi levh ve kalem, Adem-Havva sırrı ve İsa b. Meryemin yüzü suyu hürmeti için bağışla.
 Sen, Dünya ve diyanetimizden, ahvalimizden her zaman haberdarsın.
 Ya Rabbi bizi cennet, buğday ağacı, zezem suyu, mağara

Beyt-el Far'daki kırk civanmert için din ve diyanetimizde bu gece vakti bir aydınlık lutfet.

Ya Rabbi bizi felek ve çark hatırına huri ve melek hatırına on dört tabakanın sahibi sırrı Melek-i Tavus hatırı için bağışla.

Ya Rabbi bize, din ve diyanetimize bu akşam vakti bir çıkış kapısı göster.

Ya Rabbi bizi beyaz inci, perilerin padişahı ve sultan Yezidin nefesi hatırına bağışla.

Ya Rabbi din ve diyanetimize bir ışık göster.

Ya Rabbi bizi sarı inci hatırı için bağışla.

Ya Rabbi bizi yer, Gök ve atmosfer hatırına su, toprak, hava, ve ateş hatırı için bağışla.

Ya Rabbi bizi incinin, Kafe'nin, deniz altındaki ihtiyarlar hatırına bizi ve bütün Yezidileri bağışla.

Ya Rabbi bizi kubbeler ve türbeler, hayır sahiplerinin ve Melek Fahrettin (ki dört bir taraftan bilinir) hatırı için bağışla.

Bu akşam vakti hatırı için bütün Yezidilere din ve dünyalarında bir kurtuluşu göster.

Ya Rabbi marifet pazarının marifeti, genç delikanlılar, gece-gündüz ibadet eden dervişlerin, beş hakiki farz'ın hatırı için biz Yezidilere din, dünya ve sair işlerimizde muvaffakiyet nasib et.

Ya Rabbi, rahman kürsüsü ve cananlar rızası için

Mukaddes Kudüs ve Şeyhimiz Melek Fahrettin hatırı için

Şeyh Hadi'nin Laleş'teki mezarı başında bizi bağışladığını müjdele.

Ya Rabbi, ondört kat yer ve gök hakkı için, Tanrı kürsüsü hakkı için bütün Yezidileri af buyur.

Hayır sahipleri ve çocukların duaları. Melek Fahrettin ve dört yardımcısı için bize ve tüm Yezidilere bir çıkış dergahı göster.

Ya Rabbi, Azrail, Cebrail, Derdail, Mikail, Şemnail, Azrafil, Azrasil ki yedi büyük melektirler, eşsiz ve bedelsizdirler.

Kilit ve anahtarlar ellerinde olup Huda'nın hazinesini beklerler.

Ya Şeyh sen çok büyüksün, sen gözlerimin nurusun, feryat ve imdadımsın.

Ya Şeyh Şems, sen hem ruh hem nefesimsin, müracaat merciimsin.

Ya Rabbi bizi imanlı ve itaatkar kıl, vesveseden kurtar.

Ya Rabbi Şeyh Şems'in hatırı için bizi bağışla ki kilit ve anahtarlar elindedir, ondan hediyeler dağıtır. Sünniler dahi ondan ümid bekler, ona yalvarırlar.

Ya Rabbi, akşam vakti hatırı için çeşme başındaki kırk civanmerdin hatırı için, mir ve şeybler hatırı için biz doğu ve batı Yezidilerini mahcup eyleme ve lutfunla aydınlat.

TELKİN DUASI

Bir gün ârif ve bilici halktan bir grup çağırıp ölümden sorun,

Ölüm hakkındaki açıklamalarını dinleyip hakkında düşünün.

Bir zamanlar henüz ben yok iken şimdi O'nun bir mahluku oldum.

El, ayak ve komple kalbimi sırları ile yaratan O'dur.

Bunlar sır deryasından, tezahür eden ufak bir temsildir.

Ya Rabbi, bize verdiklerinden iyi kötüyü kabul ederiz.

İsmin uğrunda fedakârlık yapmaya her zaman hazırız.

Hakikat deryasından bir nutfe olarak anamın hamline duhul ettim.

Dokuz ay bekledikten sonra O'nun yardımıyla mükemmelleştim.

Bu ne bulanık bir âlemdir ki içinde bekledim (esaretle) ve bu anı bekledim.

Ya Rabbi bizi ârif ve bilicilerin yoldaşı yap.

Neticede bizi yüzüstü sokağa, sair mevta içine yollarlar.

O sırada başıma dost, akraba ve komşular üşüşürler.

Fakirlerimizden her zaman için memnunuz, Kavvallarımız bizi çaldıkları def ve şıbablar ile mesrur kılarlar.

Biz onları tavaf eder gönül zenginliğine kavuşuruz.

Ölmeden evvel mutlaka bir erkek evlat ile şad olmak isteriz.

Biz ebeveynimizin çocuğu tenesir üstüne konuruz.

Herşey Huda'nın kudretindedir ve ben O'nun yardımıyla ayak üstü gezerim, işitir, görürüm.

Mir'imın fedaisi ve ebeveynimin fedaisi benim.

O ev öyle bir evdir ki tekbir ve bağılık sadalarından hali olmaz.

Fakirler ve şefkata muhtaç olanlar oraya kast ederler.

Ve bu nasıl evlattır ki mürşidinin şarabıyla sermest olmuştur.

Babası onu mutlaka evlendirmek istemektedir.

O ev Mir'in nazarındadır ve inşaallah onun nazarından hali olmaz.

Bütün bunlardan sonra Ya İlahi bizi şüphesiz sen büyüttün

Mal sahipleri artık malınızın üstüne oturmayın.

Elinizdeki ile iktifa etmek sizin için daha hayırlıdır, anlıyorsanız.

Beni ölümler arasına atarlarken Ya İlahi bana yardım et.

Zaten hiçbir dindar fazla mala sahip olarak bu dünyadan geçmez.

Bundan sonra bizi dost ve akarib de kurtaramaz.

Talih kuşu uçar, layık olanın başına konar.

Sebeb sendin ki bugün üzerimize telkin ve nâsin okunur.

Beni bir fistanın (kefen) içine atarlar,

Yazıklar olsun benim bu perişanlığıma, yalnız ayaklı halime.

Ya İlahi bir ara Sen'i düşündüm, Ya İlahi bizi yokken topraktan yarattın.

Biz senin isminin dervişiyiz, hayır ve şer hazinesi elindedir. Sen'den gelecek hayra ve şerre şüphe etmeden razıyız.

Zannediyorduk ki biz dervişler seni tesbih ederek ve yolunda dolaşarak bütün sırlarına vakıf olabileceğiz.

Fakat vade geldi ve bizler de göçücü olduğumuzu anladık.

Hastalanıp aklımız başımızdan gidince sırlarının hududunu anladık.

Hastalanıp yatağa girdim, gök meleğini beklemeğe koyuldum.

Üzerime kan alan, can çıkararak melek geldi.

Artık mal ve kurban ile satın alınmam mümkün olmaz.

Dokuz evlattan bir o kalmıştı yaşlı ebeveynin başucunda o da öldü, gitti.

Biz de bu ölüm tasından içeceğiz, ne yapayım, ne çare bulayım,

On davar keseyim, başıma şükran edeyim,

Feryadımı Nebi İsmail'e ulaştırayım.

Baba yaşlı ve karısı sefil. Benim korkum Ezrail'dendir,

Ey Ezrail mir melek sensin

Suçsuz ve günahsızlar güzel libaslarla süslensin.

Ey Ezrail ben neshe hazırım.

Ölüm Meleği (Ezrail) acıdan bağırır herkesi.

Her yerde her zaman odur kesen herkesin nefesini.

Ezrail diyor ki "Yeşil kanatlı Ezrail benim, dört bir yanda gezerim,

kimseye fiyat biçmeye gelmedim, ruhu tenden ayırmaya geldim.

Kısa kanatlı Ezrailim, her türlü havada gezerim, kimseye nöbetçi olma-
ya gelmedim. Ana, oğul ve amcazadeleri birbirinden ayırmaya geldim."

O gün meşguliyet bu idi ve ruh kabıttan ayrıldı.

Ruh ve sır birbirini çağırdılar, ruh kandile gidip orda aslına kavuştu.

Nihayet ruh kandilde gerçek İlahına kavuşmuş oldu.

Ruh gittikten sonra kuru kalıp kaldım.

Üzerime zalim ve zoraki bir el geldi.

Dünya âlem o kâsenin şerbetinden içecekti.

O kâsenin şerbeti hayırlı ve mukadderdir.

Onunla kapı ardı olup, hüznü boğulurlar.

Çıplak edip, teneşir üstüne koyup ılık bir su ile leşimi yıkadılar.

Temizleyip birbuçukluk kefenimin içine sardılar.

Haydi zavallı miskin, sen de öbür dünyaya dediler.

Onsekiz kulaçlık kefenimi cenazemin üstüne sardılar.

Arkandan dost, kardeş ve yegenler ağlamaktalar.

Buyurun, yüksek sesle telkin ve nasın okuyalım baylar.

İki tahta yatırıp cenazemi üstüme koydular.

Dost ve arkadaş edineceğim kadim dünyaya gönderdüler.

Büyükleri ve şerefli sordum, onlar da arkamdan geliyorlar.

İki tahta getirip cenazemi üçer dörder kişi taşıdılar.

Kabristana doğru götürüp toprak üstüne bıraktılar.

Ey canım üstüne ağlayanlar, ağlamayın. Ben dünyadan fâni oldum.

Toprağı bir ucu şarkta bir ucu garpta olarak kazdılar.
 Mezarımın üzerine toplandılar, kimi güler kimi ağlar.
 Kabul ederim, bu da benim ecrim, mükafatımdır.
 Üzerime canı gönülden ağlıyanlar çeğizli olarak yollamış olurlar.
 Takatımca ağlıyan ve mezarıma gelenler hakkınızı helal edin.
 Mezarım hazırlanırdı ki orası artık evimdir.
 Mezarım selamlanır ve terk edilirim, başkaları arasına atılırım.
 İmdadım kerim meleğe ve gök meleğinedir.
 Üstüme leğen gibi geniş ve sert taşlar dizerler.
 Taşlar acele acele yerleştirilip üstüne toprak örterler.
 Mezarım toprakla örtülmesi farzdır.
 Oradaki koskoca âlem benim için bekleşip ağlaşırlar.
 Anladım ki yabancıyı hoş tutmak lazımdır.
 Beni zifiri karanlığa ve kapısız, nemli bir eve soktular.
 İki kişi gelip soru yağmuruna tuttular.
 Her biri değirmen taşından altı kez daha büyük idiler.
 Onun için kabir azabı çekene ağlar ve üzülürüm.
 Bâri tealanın emri ile biri dilsiz, biri sağır iki kişi geldiler.
 Her birinin yanında yetmişbin ritle pekmez vardı.
 Dilsiz olandan korkarım ki bana üstüste soru sorar. Üzerime biri sağır,
 biri dilsiz iki kişi geldiler.
 Her birinin kanadında yetmişbin ritle pekmez vardı.
 Sağır olandan korkarım ki her sabah bu zulmü sürdürürdü.
 Elinde yetmişbin ritle pekmez vardı ve hevesle eziyet ederdi.
 Üstüme bütün pekmezi koyar, karnımı ve kalbimi parçalardı.
 Üstüme biri geldi "İnmisin? cinnisin?" diye sordu. Sonra. "Günah-
 sıza eziyet etmeye gelmedim" diyordu.
 Ne müferreh sabahlardı ki eziyetsiz geçerdi.
 Üstüme fakir gibi siyahlara bürünmüş olanı geldi.
 Zulüfleri ateş gibi ve mir bakışlı değildi.

Üstüme geldi gözleri leğen, parmakları çuvaldız gibi olanı, kalbim ve karnım azabından parça parça oldu.

Kabir azabı çekiyordum. Üstüme geldi gözleri tas, parmakları çuvaldız, tırnakları orak gibisi.

Onu bin kez kıskanırım ki hayır sahibidir ve günahı yoktur.

Üstüme geldi gözleri yıldız, parmakları kürek, tırnakları kama gibisi, Onu bin kez kıskanırım ki hayır ehlidir, inkar ehli değildir.

Garip bir ilim ve garip bir dil konuşuyordum.

O garip dille zebaniler günahkarları çağırıyorlardı.

Sırat köprüsünün bir yanı toz, bir yanı duman doluydu.

Ahret kardeşimi çağır; kardeşin kardeşe şefaati kabul olur.

Sırat köprüsü bellidir; bir taraf uçurum, bir taraf dumandır.

Ahret kardeşini çağır; günahsızın günahkara yardımını olur.

(Ayakta Okunan Bölüm):

Şeyh Fahri'nin kavline göre; Yarab Sen daimsın, bâkisin.

Hakikat ve gerçek senin yolundur..

Salam olsun cennet ehline ve kabul buyuranlara.

Vezir Duha'nın buyurduğu gibi; nur Allah'ın yardımındır.

İnte bisme, maki, makinti ve Laleşteki eşrafın dediği gibi.

Ey kardeşler buyurun hep beraber telkin ve nasin okuyun.

Şeyh Hadi ve Şeyh Hasan ismini zikredip kanundan okuyun.

Allah, mevlah, fakir, bismillah. Cümle alem Allah'ı kabul eder.

Ehedi yolculuk hatalı ve hatasız her kula muhakkaktır.

Dost ve akâripler dağınık dağınık mevkilerdedirler.

Ya melek Şeyh Fahretin onların ellerini kavuştur.

Beş hakiki farzı onlara hıfz ettir.

Cennet Kapılarının kilit ve anahtarları bu farzlardır.

Bugün dünyadır ama uyanık olun yarım ahret sedasıdır.

Mübarek günlerde uyuyup ibadetlere meyletmeyenler ve o kimse ki kötülüklerin peşindedir, pişman olacaktır.

Şeyh Hadi ve Melek Şeyh Hasan Arafat'a karşı oturmuşlar.

Din ve diyanetimiz için şefaatçi olmaya gelmişler.
Ya Şeyh Hadi ve Şeyh Hasan Mala Mir hatırına,
Bize ve özellikle bu kabir sahibine şefaat et.

Duaları dinledikten sonra yaşlı bir zat olan Pir'e sordum.

- Allah'ı tanır mısınız?
- Elbette tanırız bey, bizim yolumuz doğru yoldur.
- Başka neye inanırsınız.
- Emin Cebrail'i Allah'ın vekili sayar ona taparız, dua ederiz.
- Şeytan'a tapar mısınız?

Derhal yüzler değişti. Bir kaç kişi toplantıyı terketti. Ancak Pir, benim yanlışlıkla o kelimeyi andığıma inarak sözlerine devam etti.

— Bey biz o kelimeyi (Şeytan'ı) anmayız. Biz ona Melek-i Tavus deriz. Onun Cennetten koğulması diye bir şey yoktur. Hata, meyveyi yiyen Âdem'dedir.

— Peygamberlere inanır mısınız?

— Hz. Muhammed bir melektir, Allah onu dinî bildirmekle görevlendirdi. O da dinî bildirdi. Vahyi Cebrail kanaliyle alıp tebliğ etti. Ancak Allah onu geri çağırdı. O ise yer yüzünden hoşlandığı için Allah'ın bu çağrısına uyup dönmedi. Bu nedenle de günâhkâr oldu.

Ağalar size bir şey soracağım. Ancak darılmayınız. Hepinizin bıyığı birbirine benziyor. Bunun anlamı nedir?

Şeyh cevap verdi:

- Bizde bıyık kutsaldır. Kesmeyiz. Sadece biraz traş ederiz.
- Çocuklarınıza dini kim öğretir?
- Kendimiz öğretiriz. Ancak Irak'tan yılda bir kez büyük Pir gelir. O kadın erkek hepimizi toplar. Birlikte dua eder, raks ederiz.
- Sizin evleriniz komşu köylerden daha güzel ve daha modern. Bunun sebebi nedir?
- Köyümüzde 600 nüfus vardır. Ayrıca Almanya'ya bir çok işçi yolladık. Onlar para gönderir. Biz de ev yaparız.

Halk Eğitim Müdürü söze karıştı

— Hocam, bu köyden kırk kadar kadın Almanya'ya gitmeden önce özel kurs istediler. Yardım ettik. Bunlar, Almanya'ya ilk giden

işçiler arasına girdiler. Çok çalışkan ve girişken insanlardır. Zengindirler.

— Pekiyi çocuklarınızı okutuyor musunuz?

Bir köylü cevap verdi;

— Köyde ortaokul yok. Başka yere çocuğumuzu yollayınca okulda Yezidi diye küçük görüyorlar. Rahatsız ediyorlar. Bu sebeple de okutmak zor oluyor. Beşiri'den bir kaç Yezidi mühendis çıktı. Bu ortaokul işine bir çare bulunsa iyi olur.

— Ağalar, görüyorum ki haliniz, vaktiniz iyi. Niçin köyünüzü temiz tutmuyorsunuz. Bu kokular nedir?

— Köylülerden bir yapı ustası söze karıştı:

— Hoca, ona da sıra gelecek. Çeşmeyi yaptık. Köyü temiz tutmağa çalışacağız.

— Sizin mezarlıkta bacalı bir kabir gördüm. Bunun anlamı nedir?

Bir kaç kişi birden cevap verdi:

— Ölünün ruhu nefes alsın diye bacayı koyduk.

— Gençler, töre ve inançlarımıza bağlı mı?

Her kafadan bir ses çıktı. Anladım ki dinî konuda aralarında bir tereddüt var. Özellikle gençlerin bir ölümü Yezidiliği saçma buluyormuş. Onlardan cevap almadan imama sormaya devam ettim.

— Mushaf-ı Reş'i gördün mü?

— Hayır. Ancak Irak'da varmış. Bize göre Mushaf-ı Reş kutsal kitaptır.

— Siz İslâm mısınız.

— Biz İslâm'ın Yezidi kolundanız. Ancak Bizim dinimiz eskiden beri var. Sizininki değişmiş. Bizimki değişmeden devam ediyor.

Bu sözlere uzun cevap vererek havayı germek istemedim. Ancak İslâmiyetin güzelliklerinden söz ederek birbirimizi iyi anlayalım ve vicdan özgürlüğüne saygı gösterelim dedim. Tekrar bir nefes okuyarak havayı yumuşattım. Bunun üzerine yapı ustası olan köylü konuşmağa başladı:

— Hoca, biz devlete, millete ve Türk bayrağına bağlıyız. Biz Cumhuriyet ilkelerini benimsiyoruz. Ancak çevrede bizi küçük görü-

yorlar. Hatta bir kızımızı kaçııp aldılar. Kız sizin inanca girdi. Biz de onu köye sokmuyoruz. Bizde düğünde kadın erkek kolkola girerler. Ancak biz namusumuza düşkünüz. Cemaatımızdan olmayana kız verip onlardan kız almayız. İcabında Suriye ve Irak'tan kız alırsınız. Orada bizim inançtan olanları buluruz.

Bu arada kadınların uzun giysili ve örtülü olduğunu, başlarına kara şerit bağladıklarını farkettim. Genç kızların başları açık ve saçları uzundu.

Bu arada aklıma bir soru geldi. Müritlerden birine sordum. Sizin özel pehriziniz var mı?

Mürit biraz düşündü ve konuştu:

— Biz balık ve lâhana yemeyiz.

— Ölülerinizi nasıl gömersiniz?

— Bildiğiniz gibi gömeriz. Ancak eskiden mücevherlerle gömerdik. Anarşik dönemde mezarı açıp mücevherleri alanlar oldu. Şimdi ölümlerimizi mücevhersiz gömüyoruz.

— İçki içer misiniz?

— Sizde nasılsa, bizde öyledir.

Halk Eğitim Müdürü Sadettin Bey kulağıma eğilerek “İçki sevenleri çoktur.” dedi. Anladığıma göre Sadettin Beyin köylüyle münasebeti iyi ve başarılıydı.

Vakit bir hayli geçtiği için gitmek üzere izin istedik. Hoca, “Yemek yiyelim” diye ısrar ettiler. Ancak ayrılmak zorundaydık. Bu cana yakın yurttaşlarımızdan ayrılırken hepsinin gözlerinin dostça baktığını hissettim.**

** Bu konuda daha geniş bilgi için hak. İ. Agâh Çubukçu ve N. Çağatay, İslâm Mezhepleri Tarihi, ikinci baskı. Ankara.